

EEN TERUGBLIK OP 3 JAAR ONDERWIJSONDERZOEK

In september 2016 is de Werkplaats Onderwijsonderzoek POINT (Passend Onderwijs voor Ieder Nieuw Talent) in Tilburg gestart. In deze werkplaats werken leerkrachten, pabodocenten en wetenschappers nauw samen om te ontdekken wat nodig is om (hoog)begaafde leerlingen passend onderwijs ín de reguliere klas te kunnen aanbieden. Samen met initiatiefnemer en coördinator Anouke Bakx blikt *Educatieheld!* terug op de successen, hobbels én leerpunten van de afgelopen drie jaar.

DOOR LIEKE VAN ZUILEKOM

Lieke van Zuilekom is tekstschrijver, web- en eindredacteur, met klanten in o.a. de bouw, zorg en het onderwijs (www.liekevanzuilekom.nl).

Waarom POINT013?

Nederlandse leerkrachten zijn – in vergelijking met leerkrachten in andere landen – erg goed in het begeleiden en ondersteunen van leerlingen met leermoeilijkheden of -achterstanden. De begeleiding van leerlingen die (hoog)begaafd zijn, verloopt echter nog niet optimaal. Dit blijkt uit verschillende (internationale) studies. De deelnemende instellingen van POINT013 hebben daarom hun krachten met het Tilburgse onderwijsveld gebundeld, met als doel om op een praktijkge-

“UIT ONDERZOEK IS ECHTER
GEBLEKEN DAT LEERLINGEN
DIE EEN PLUSKLAS BEZOEKEN,
MINDER GEMOTIVEERD
KUNNEN RAKEN IN HUN
REGULIERE KLAS.”

richte manier inzichten te ver-
ven die bijdragen aan goed onder-
wijs voor (hoog)begaafde leerlin-
gen in de reguliere klas.

Wat is hiervoor nodig?

Met name nieuwe inzichten. Bin-
nen POINT013 hebben we twee
centrale thema's aangepakt, waar-
aan veel behoefte bleek. Heel be-
langrijk en relevant is bijvoorbeeld
het signaleren van kenmerken van
(hoog)begaafde leerlingen. Immers:
als je (hoog)begaafde leerlingen
niet (goed) kunt herkennen, kun je
ze ook niet passend begeleiden.
Het tweede grote thema was moti-
veren. Zodat als de leerlingen een-
maal in beeld zijn, ze ook gemoti-
veerd raken én blijven.

Waarom zijn plusklassen hiervoor niet afdoende?

Plusklassen bieden (hoog)begaaf-
de leerlingen veel uitdagingen en
kansen. Uit onderzoek van onder
andere Lisette Hornstra is echter

Foto's Larissa Rand

gebleken dat leerlingen die een
plusklas bezoeken, minder gemoti-
veerd kunnen raken in hun regulie-
re klas. De kloof tussen de plus-
klas en reguliere klas moet worden
gedicht, omdat leerlingen 24/7
(hoog)begaafd zijn en passende
begeleiding nodig hebben, niet al-
leen tijdens de plusklas-uren.

Hoe draagt POINT013 hieraan bij?

In de werkplaats doen we allerlei
onderzoeken om de signalen en
behoefte van (hoog)begaafde
leerlingen in kaart te brengen.
Zo heeft ontwikkelingspsycholoog
Sven Mathijssen onderzocht of aan
de hand van menstekeningen van
kleuters al indicaties voor een ont-
wikkelingsvoorsprong zijn af te lei-
den, met als doel om mogelijk een
nieuw screeningsinstrument te ont-
wikkelen. Ook hebben we de leer-
lingen van de 11 deelnemende
basisscholen gevraagd naar hun
schoolmotivatie. De deelnemende
leerkrachten zelf hebben onder-
zoeken in hun eigen school(con-
text) uitgevoerd. Zo heeft één leer-
kracht onderzocht of hogere orde
denkvaardigheden tijdens de taal-
les – die gebruikt kunnen worden
in combinatie met de reguliere les-

stof – (hoog)begaafde leerlingen
meer motiveren dan losse verrij-
kingsopdrachten. Ook heeft een
aantal leerkrachten onderzoek ge-
daan naar het autonomie-onder-
steunend gedrag van leerkrachten
en hoe dit bijdraagt aan de basis-
behoefte van (hoog)begaafde
leerlingen. Per jaar zijn meerdere
contactdagen in de werkplaats ge-
organiseerd, waarin onder andere
good practices uit de praktijk zijn
gedeeld. Zo hebben we bijvoor-
beeld een basisschool bezocht die
prachtige kindportfolio's had sa-
mengesteld. Ook hebben we een
rondleiding gehad op een nieu-
bouwschool, die wezenlijk anders
was ingedeeld met doorzichtige
schuifpuien in de leslokalen en gro-
te werkplekken in de hal, waar on-
derwijs op maat kan worden aan-
geboden. Iedere contactdag werd
verrijkt met een inspiratielezing
door een (hoog)begaafdheidsex-
pert. Allemaal met als doel om ken-
nis, methodieken en leerkrachtstra-
tegieën (verder) te ontwikkelen.

Wat is de kracht van POINT013?

De gelijkwaardige samenwerking
tussen leerkrachten, pabodocen-
ten en wetenschappers. Dit stelt

> BEGAAFDHEID

ons in staat om onderzoeken nog beter af te stemmen op de praktijk en grootschalig aan te pakken, waardoor de impact én successen worden vergroot.

Welke successen hebben jullie bijvoorbeeld bereikt?

Een grote winst is bijvoorbeeld dat op de deelnemende scholen steeds meer evidence informed beslissingen worden genomen en dat er vanuit een onderzoekende houding aan het thema (hoog)begaafdheid wordt gewerkt. Ook zijn de belangen van (hoog)begaafde leerlingen in veel scholen steviger op de agenda gekomen. Daarnaast hebben we vele 'quick wins' behaald, zoals leerkrachten die geïnspireerd worden door collega's en actief formats of materialen uitwisselen. De afgelopen jaren hebben we bovendien vele mooie producten mogen maken. Denk bijvoorbeeld aan onze website, diverse wetenschappelijke artikelen en meerdere workshops en studiedagen, die zeer goed ontvangen zijn. En ook het enIQma professionaliseringsspel, waarin we onze kennis en inzichten hebben we samengebracht en actief met alle schoolteams delen, lijkt te voorzien in een behoefte. Niet alleen om (hoog)begaafdheid nog beter en eerder te kunnen signaleren, maar vooral ook om tot een handelingsplan te

komen. Aan het spel hebben we een spelelement 'feiten en fabels' toegevoegd, om de vooroordelen over (hoog)begaafde leerlingen bespreekbaar te maken.

Waar ben je zelf het meest trots op?

POINT013 is gestart als een pilotproject, dankzij een subsidiemogelijkheid van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek, dat beschikbaar werd gesteld door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Het subsidietraject is inmiddels afgelopen, maar vanwege het succes én de toegevoegde waarde van de werkplaats zijn we inmiddels doorgestart als POINT013 2.0. In dezelfde structuur maar met (deels) nieuwe scholen en stichtingen en met eigen financiële middelen, zodat de olievlék die we gecreëerd hebben, groter en groter wordt.

Wat is de meerwaarde van enIQma hierbij?

Met enIQma kunnen niet alleen de deelnemende leerkrachten, maar complete scholenteams oefenen met casussen en signalen die mogelijk wijzen op (hoog)begaafdheid. Het professionaliseringsspel bevat twee spelvormen en een methodiek. Naast de 'feiten en fabels' kunnen scholenteams met behulp van een spelbord – gebaseerd op

de cyclus van handelingsgericht werken – samen een casus uitwerken en bespreken. In het spel zijn zes fictieve casussen opgenomen, aan de hand waarvan de teams de signalen van (hoog)begaafdheid beter kunnen leren herkennen. Vervolgens volgt de fase van gegevens verzamelen (onderzoek), waarin de teams inzicht krijgen in welke vervolgstappen mogelijk én passend zijn. De opgedane kennis kan vervolgens vertaald worden naar de eigen praktijk, waarbij de methodiek van enIQma stap-voor-stap ondersteunt bij het maken van een onderbouwd handelingsplan.

Welke doelen staan voor POINT013 2.0 op de agenda?

Het thema voor dit schooljaar is docentprofessionalisering. Het komende jaar willen we nog actiever kijken naar wat leerkrachten nodig hebben in het werken met (hoog)begaafde leerlingen. Zowel vanuit een top-down als bottom-up benadering, waarbij we ook het perspectief van de leerlingen willen betrekken. Daarnaast willen we de mogelijkheden om ons werkveld uit te breiden, verder onderzoeken. We overwegen de start van POINT040 (Eindhoven) en POINT073 (Den Bosch), omdat in deze plaatsen een grote pabo gevestigd is en we – vanuit de opleiding van onze studenten – al met vele scholen in deze regio's samenwerken.

Wanneer is POINT013 geslaagd?

Als elke (hoog)begaafde leerling wordt gezien, op niveau onderwijs kan volgen én lekker in zijn vel zit in het reguliere basisonderwijs. ”

Foto Carla Desain

Anouke Bakx werkt als bijzonder hoogleraar begaafdheid aan de Radboud Universiteit en als lector goed leraarschap, goed leiderschap bij Fontys Hogeschool Kind en Educatie. Zij is initiatiefnemer van de onderwijsonderzoekswerkplaats hoogbegaafdheid POINT013 en richt zich op de professionalisering van docenten op het terrein van (hoog)begaafdheid. Meer informatie: www.eniqma.nl